

บทที่ 1

บทนำ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพสูง มีความหลากหลายในชนิดพันธุ์ ทั้งที่ถูกค้นพบ ยังไม่พบ และสูญพันธุ์ไปแล้ว ซึ่งได้มีผู้ประมาณว่า จำนวนพืชและสัตว์ในประเทศไทยที่ทราบชื่อแล้วมีประมาณ 31,958 ชนิด และที่ยังไม่ทราบอีก ประมาณ 92,045 ชนิด ดังนั้นจึงประมาณว่าในประเทศไทยเรามีสิ่งมีชีวิตอยู่ประมาณ 124,003 ชนิด หรือร้อยละ 8.9 ของสิ่งมีชีวิตอยู่ในโลกทั้งหมด (ทวีศักดิ์ ปิยะกาญจน์, 2537; วิสุทธิ ไบไม้, 2538)

ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย เป็นบริเวณหนึ่งที่เคยมีความอุดมสมบูรณ์ของ สัตว์น้ำและมีธรรมชาติที่งดงาม แต่ในปัจจุบันทั้งสัตว์น้ำและธรรมชาติที่งดงามเหล่านี้ค่อย ๆ ถูก ทำลายลง โดยเฉพาะเมื่อมีการพัฒนาชายฝั่งภาคตะวันออกให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมในช่วง ระยะเวลาประมาณ 20 กว่าปีที่ผ่านมา สัตว์น้ำไม่มีกระดูกสันหลังในกลุ่มครัสเตเชียนที่มีขนาดใหญ่ หลายชนิด เช่น กุ้ง กุ้ง และปู มีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัด ส่วนใหญ่ของสัตว์จำพวกกุ้ง กุ้ง และปู ถูกนำมาเป็นอาหารที่มีคุณค่าและบางชนิดยังเป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญ ทั้งที่จับได้จากธรรมชาติ และได้จากการเพาะเลี้ยง สามารถส่งเป็นสินค้าออก ทำรายได้เป็นมูลค่ามหาศาลให้กับประเทศไทย นอกจากการใช้ประโยชน์จากการนำมาบริโภคเป็นอาหารโดยตรงและส่งออกในฐานะสัตว์เศรษฐกิจ แล้ว กุ้ง ปู และกุ้งหลายชนิดที่อาศัยอยู่ตามธรรมชาติ ที่มีได้ถูกนำมาบริโภคเป็นอาหารเนื่องจากมี ขนาดเล็กนั้น ก็ยังมีประโยชน์ต่อระบบนิเวศ มีบทบาทสำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรงกับห่วงโซ่อาหาร ของระบบนิเวศวิทยาในบริเวณแหล่งที่อยู่อาศัยของมัน โดยอาจมีความสัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิตชนิดใด ชนิดหนึ่งในระบบนิเวศนั้น ๆ ในฐานะผู้ล่าและผู้ถูกล่า ทำให้ระบบนิเวศเกิดภาวะความสมดุลตาม ธรรมชาติ ดังนั้นหากสัตว์เหล่านี้ลดจำนวนลงหรือสูญพันธุ์ไป อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศเสียสมดุล การศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะ ช่วยให้เราทราบข้อมูลเกี่ยวกับการคงอยู่หรือสูญพันธุ์ไปของสัตว์ สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลอ้างอิง เพื่อ ประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม สำหรับงานทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพหรือ อนุกรมวิธานนั้นจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดจำแนกชนิดของสัตว์ให้เป็นหมวดหมู่ โดยอาศัย ลักษณะรูปร่างภายนอกที่แตกต่างกันและความแตกต่างกันในลักษณะอื่น ๆ เช่น ถิ่นที่อยู่อาศัยหรือ สภาพการดำรงชีวิต เป็นต้น แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการใช้เทคนิคสมัยใหม่เช่น การนำข้อมูลทาง พันธุกรรม (Lavery *et al.* 2004; Wanna *et al.* 2005) มาช่วยในการจำแนกชนิด (species) แต่ลักษณะ ต่าง ๆ ภายนอกหรือลักษณะทางสัณฐานวิทยา(morphology) ก็ยังคงถูกนำมาเป็นหลักที่สำคัญที่สุดในการ จำแนกชนิดของสัตว์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีสายพระเนตรกว้างและยาวไกล ทรงเห็นถึง ความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช โดยทรงเริ่มดำเนินงานพัฒนาและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ ตั้งแต่ปี 2503 เป็นต้นมา โดยมีพระราชดำริ

ให้ดำเนินการสำรวจรวบรวมปลูกดูแลรักษาพรรณพืชต่าง ๆ ที่หายากและกำลังจะหมดไป ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงสานพระราชปณิธานต่อโดยมีพระราชดำริกับนายแก้วขวัญ วัชโรทัย เลขาธิการพระราชวัง ให้ดำเนินการอนุรักษ์พืชพรรณของประเทศโดยพระราชทานให้โครงการส่วนพระองค์ฯ สวนจิตรลดา เป็นผู้ดำเนินการจัดสร้างธนาคารพืชพรรณขึ้น ในปี พ.ศ. 2536 และดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ในระยะที่ผ่านมาถึงปัจจุบันมีหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมสนองพระราชดำริเพิ่มมากขึ้น ทำให้พื้นที่และกิจกรรมดำเนินงานของโครงการกระจายออกไปในภูมิภาคต่าง ๆ และมีการดำเนินงานที่หลากหลาย หนึ่งในการทำงานนั้นคือการพัฒนาพื้นที่เป้าหมายเฉพาะ อันได้แก่ บริเวณพื้นที่เกาะเสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยมีการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพ และจัดทำพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย โดยอยู่ในความรับผิดชอบของกองทัพเรือ และมหาวิทยาลัยบูรพาเป็นหนึ่งในหน่วยงานที่เข้าร่วมสนองพระราชดำริโดยเป็นหนึ่งในคณะปฏิบัติการวิทยาการซึ่งทำหน้าที่ในการสำรวจทรัพยากรชีวภาพตามพระราชวินิจฉัยที่ทรงพระราชทานไว้ในการเรียนรู้ตั้งแต่ยอดเขาจดถึงใต้ทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา โดยสถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเลและคณะวิทยาศาสตร์จึงได้จัดทำแผนงานวิจัยนี้ขึ้นเพื่อเข้าร่วมสนองพระราชดำริในการสำรวจ อนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- 1 เพื่อสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของกุ่ม ก้าง และปู บริเวณชายฝั่งทะเลของหมู่เกาะเสมสาร สัตหีบ ชลบุรี
- 2 เพื่อเก็บรวบรวมตัวอย่างและข้อมูลของกุ่ม ก้าง และปู บริเวณชายฝั่งทะเลของหมู่เกาะเสมสาร รวมทั้งนำผลที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการเปรียบเทียบ อ้างอิง การจัดทำคู่มือการจำแนกชนิดกุ่ม ก้าง และปู บริเวณชายฝั่งทะเลหมู่เกาะ เสมสาร รวมทั้งการพัฒนาฐานข้อมูลและการถ่ายทอดองค์ความรู้ของกุ่ม ก้าง และปู สู่ชุมชนทั้งในระดับจังหวัดและภูมิภาค
- 3 เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของทรัพยากรกุ่ม ก้าง และปู ของไทยสำหรับการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพทะเลและการวิจัยต่อยอดเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ยั่งยืน

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ทำการศึกษาความหลากหลายทางชนิดของกุ่ม ก้าง และปู ที่พบตามชายฝั่งทะเลของหมู่เกาะเสมสาร จังหวัดชลบุรี โดยเก็บตัวอย่างในเดือนตุลาคมปี 2553 – เดือนกันยายนปี 2556 ทำการเก็บตัวอย่าง ปีละ 6 ครั้ง (เดือนเว้นเดือน) เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนกันยายน ของทุกปี